Ч. 198. Неділя 23 (10) вересня 1906. Рік XVI.

Виходить у Львові що дня (крім неділь гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улица Чарнецкого ч. 12.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за вложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в агенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Староствах на провінциї:

на цілий рік К 4·80
на пів року „ 2·40
на чверть року „ 1·20
місячно . . . „ —·40
Поодиноке число 2 с

З почтовою пересилкою:

на цілий рік К 10·80
на пів року „ 5·40
на чверть року „ 2·70
місячно . . . „ —·90
Поодиноке число 6 с.

Вісти політичні.

Справи парляментарні. — Угодові переговори з Угорщиною. — Подї в Росиї. — Право виборче в Перзиї.

Оногди підчас наради в комісиї виборчій над способом укладаня лїст виборчих забрав голос також п. Міністер справ внутрішних Бінерт і сказав, що предлога правительства в сїй справі держала ся головно того, що вже показало ся практичне і до чого люди привикли, а відтак обговорював міністер порушену гадку списуваня лїст виборчих в містах після улиць і сказав: Поставлено тут питанє, чи не добре було би замість предкладаного в правительственнім проєктї поазбучного списуваня лїст виборчих завести бодай в містах, що мають більше як 20.000 жителів, списуванє лїст після улиць і домів. Міністер єсть переконаний, що такий спосіб списуваня показав ся в Берлинї дійстно добрим і щось подібного не було би й у нас неможливе. Але все-таки не хоче п. Міністер за тим промавляти, бо після єго думки й при такім списуваню лїст показались би хиби й браки. Як би н. пр. із лїст списуваних після домів і улиць хтось хотів переконати ся, чи якась особа єсть там вписана на лїсту виборчу, то коли би хтось не знав повного імени тої особи і числа помешканя в тім часї, коли була лїста зроблена, то не міг би того дійти, бо мусїв би хиба перешукувати всї улицї. Міністер обговорював відтак справу удержуваня лїст в евіденциї і промавляв за тим, щоби справу виготовлюваня лїст виборчих полишити начальникам громад.

О станї і виглядах переговорів угодових з Угорщиною доносить „N. Pest. Journ.", що в будапештеньских кругах полїтичних єсть погляд, що теперішні переговори могли би довести до вдоволяючого закінченя, бо справи, о які розходить ся, не ставлять непоборимих трудностий. Взагалї взявши давна угода селївско-керберівска не дуже буде змінена, скоро лиш удасть ся полагодити якось полїтичні противности. Але хоч би й оба правительства погодили ся, то ще треба буде згоди обох парляментів а трудно припустити, щоби австрийский парлямент ухвалив угоду змінену в дусї угорских жадань. Але що по переведеню реформи виборчої австрийский парлямент буде розвязаний, то й угорский не схоче вязатись ратифікациєю такої угоди, о котрій не знає, чи парлямент вибраний на основі нових виборів не відкине єї. Після погляду верховодячих мужів державних в Австриї і на Угорщинї треба бути приготовленим на то, що на довершенє угоди треба буде ще довго чекати і перед весною слїдуючого року не можна єї довершеня сподївати ся.

Як звістно, мав цар з цїлою своєю родиною вернути за кілька днів з прогульки на фіньскі води назад до Петергофу а петербургска аґентия телеґрафічна старала ся навіть вмовити в сьвіт, що ся прогулька єсть щось звичайного і не стоїть в ніякій звязи з полїтикою і цар за кілька днів верне назад. Тепер же первістний плян чомусь змінено; з Петербурга доносять іменно: Постановлений поворот царскої родини на торжество ґвардейского полку в послїдний хвили змінено, бо задля недуги цариці-матери в Копенгазї подорож туди показалась би конечнїйшою. Царска родина позістане аж до кінця вересня на фіньских водах. Може в якійсь звязи з сею вістию стоїть і тота, після котрої викрито заговір на житє царя і єго родини, котрих мали убити в день похорону Трепова. До заговору належало 2 людий із служби цариці-матери, 1 офіцир із штабу Трепова і 1 городник. Заговірників зрадив якийсь льокай. Потвердженя сеї вісти однак нема.

Після розпорядженя о перскім парляментї активне право вибору до него мають мужескі перскі піддані в віцї від 30—70 лїт, котрі уміють читати і писати, не були карані і не

Корабель з мідию.

(З анґлїйского — Олївіера Курвуда).

З перлисто-сірої мраки виринув корабель. Єго набір був скарб з червоного металю, добутого з копалень в Мічіґен.

На корабли дивні річи. Недалеко колеса лежав мертвий чоловік. По серединї корабля стояла громада моряків з пістолєтами та ножами в руках. В каютї клячав капітан Джім Босворт а коло него дївчина, блїда як смерть, дївчина, для котрої він жертвував своє житє.

Лице капітана було облите кровію, котрої слїди вели до замкнених на зелїзну засуву дверий, а між єго колїнами назбирала ся цїла калюжа. Рука, що держала револьвер, дрожала.

— Я думаю, міс Віліямс — ледви простогнав він — они дальше вже не підуть.

Він майже не здавав собі справи із своєї рани; знав лише то, що тратить богато крови, а предмети довкола него стають ся чимраз невиразнїйші.

Лице дївчини ще більше побілїло, коли глянула на капітана.

— Я мушу перевязати вам голову — сказала і голос їй заломив ся.

Капітан потонув в гадках і не зважав на єї слова. Він знав, що залога напосїлась на єго і єї житє, щоби забрати собі скарб, який находив ся на корабли. Але й то було для него ясним, що дївчину, доньку властителя корабля, мусить боронити до остатної каплї крови.

Обоє полюбили ся ще малими дїтьми, коли бавились разом.

Тому кілька місяців він став капітаном і спитав єї, чи може мати надію на єї руку.

Єї відповідь тяжко зранила єго серце. Тепер она їхала під єго опікою до Детроа і він мусїв відставити єї здорову на місце.

Гамір з надвору привів єго до сьвідомости. Тяжкі кроки наближали ся до дверий; здавало ся, що несли щось дуже тяжкого.

Дївчина зрозуміла сейчас, в чім дїло.

— Джім, Джім — кликнула — они забивають двері!

Капітан немов прокинув ся з глубокого спу і чув мабуть всьо. Механїчно підніс револьвер, а на єго плечі положилось немов підпора дївоче рамя і мала тепла рука обняла єго руку. Се додало єму відваги; він вицїлив і випалив. В дверех каюти показалось темне пятно і в найблизшій хвили кілька цалів низше друга куля зробила собі дорогу.

З двору роздав ся крик болю і було чути, як упав глухо якийсь тяжкий предмет. Капітан усьміхнув ся легко і спер ся о дївчину.

— Один з них, здає ся, погиб — сказав він. — Ах, Боже, коби я міг видїти!

— Вам треба конче перевязати голову — сказала дївчина лагідно.

Відтак осторожно схилила голову мужчини, намочила ручник у водї і змила єму кров. На вид рани очи розширились їй з болю. Замітила, що капітан вже нїколи не відзискає повного зору. Коли обвязувала єму голову, капітан хотів протестувати.

— Я не можу бачити до стріляня — сказав — прошу вас, возьміть...

— Тихо, Джім, — сказала дївчина — пригадуєте собі, як то ви учили мене стріляти із старого пістолєта? Ми були ще дїти. Тепер я зужиткую то, чого навчила ся.

Положила револьвер з вітягненим курком на підлогу, відтак опустила своє рамя на єго плече і потягнула єго легко до муру. Опісля піднесла револьвер назад, оперла рамя о крісло і мірляла спокійно в чорну точку на дверех каюти.

На дворі було тихо. Дївчина надслухувала якийсь час, а відтак сказала, звернувши очи на Джіма:

— Чому ви не дали мене убити? Они були-б вам не зробили нїчого, коли-б ви пристали були до тої шайки.

— Мільдред, чи я не боров ся... не боров ся сто разів о тебе, як ми були ще дїтьми?

Сильний удар в двері перебив розмову. Рука дївчини затремтїла трохи з револьвером, а за хвилю появилась трохи висше на право нова чорна точка. Заки дївчина вспіла ще раз випалити, голос знадвору кликнув:

— Не стріляйте, капітане Босворт, хочу з вами поговорити!

Капітан пізнав голос свого керманича.

— Даємо вам ще раз нагоду, капітане; коли держите з нами, дамо вам третину міди, що є на корабли, але дївчину мусите відступити нам.

Руки дївчини щось доторкнулось; капітан немов чогось шукав.

стоять в службі державній. Цілу Перзию поділено на 12 округів виборчих, з котрих кождий висилає 6 до 19 послів. Місто Тегеран творить 13-ий округ виборчий. На провінциї відбувають ся вибори посередно, в Тегерані безпосередно. Вибір відбуває ся поданєм картки голосованя в замкненій куверті. Послам запоручена ненарушимість особи і їх устних або письменних висказів цензура на сьміє конфіскувати. Можуть однак бути карані, коли виступають против віри, моральности і публичного порядку; такі справи судить сам парлямент. Президентом на першім засіданю буде сам шах.

Новинки.

Львів, дня 22-го вересня 1906.

— Іменованя. „Wiener Ztg." подає до відомости: Є. Вел. Цісар іменував радників висшого суду краєвого при трибуналі І. інстанциї: Кароля д'Абанкурта у Львові, Йосифа Шимоновича в Станиславові і Еміля Штібера в Самборі радниками висшого суду краєвого у Львові. — Є. Вел. Цісар надав секретареви палати торговельної і промислової в Бродах д-рови Станиславови Ріттасни, титул радника цісарского, а ведучому книги ґрунтові в Золочеві, Іванови Котельскому, з нагоди перенесеня его на власну просьбу в сталий стан спочинку, титул директора книг ґрунтових.

— Найдост. Архікнязь Леопольд Сальватор з кн. Кобурґским і дружиною мисливскою прибуде до Долини завтра, т. є. дня 23-го с. м. пополудневим поїздом в переїзді в Мізуня старого на лови оленїв. Найдост. Архікнязь побуде в Мізуни яких дві недїлї.

— Зміж або комасация ґрунтів в Хишевичах. Село Хишевичі, рудецкого повіта, се мабуть перше село, котре перевело у себе зміж ґрунтів. Порозкидані давнїйше ґрунти тепер там вже змежовані, а аґрарний комісар кінчить віддавати участникам зміжу провізорично нові еквіваленти. Коли всї до одного приймуть, будуть могли сейчас уживати провізорично; в противнім случаю наступить за рік виложене плянів, рекурси і т. ц. Є однак надія, що Хишевичани вже сего року будуть сіяти на нових ґрунтах.

— З головного видїлу тов. „Просьвіта" у Львові. На послїдних чотирох засїданях полагодив голов. видїл тов. „Просьвіта" між иншими отсї важнїйші справи: 1. Видїл приступив до з'орґанїзованя економічно-промислової та видавничої секциї, поручаючи виготовлене відповідних рефератів про першу секцию Вп. д-ру Евг. Олесницкому і д-ру Коцюбі, про другу Вп. д-ру Колессї і проф. Білецкому. Оба реферати прийдуть на дневний порядок на однім з найблизших засїдань. 2. На предложене філїяльного видїлу рішено приступити до закупна реальности в Долинї на річ тов. „Просьвіта". — 3. За ініциятивою філїй в Заліщиках і Городенцї рішено уладити в тих повітах в осіннім і зимовім сезонї при помочи „Народної Торговлї" ряд відчитів господарско-просьвітних, а на покрите коштів рейонових люстраторів читалень уділено тим філїям 30% від членьских вкладок. — 4. За ініциятивою філїї в Бережанах рішено уладити при помочи „Народної Торговлї" в тім повітї крамарский курс. — 5. Слїдуючу книжку видань товариства рішено видати на численні доманяганя членів про кубічні поміри дерева. — 6. Уділено підмоги читальни в Краківци на закупно музичних інструментів, ремісничій бурсї в Станиславові і тов. „Січ" у Відни. — 7. Принято до відома інтабуляцию на річ товариства реальностий в Лещанци і Порховій. 8. Подання читалень в Рінчицях і Вороблевичах пов. дрогобицкого о запомоги на господарскі цїли рішено предложити Видїлови краєвому до увзглядненя. — 9. З огляду на резиґнацию голови д-ра Олесницкого і Костя Паньківского з гідности видїлових, рішено скликати загальні збори на день 2 падолиста с. р. з слїдуючим дневним порядком: 1. Доповняючий вибір видїлу. 2. Справа орґанїзаций секциї. 3. Реферат про господарскі спілки.

— Наполеон IV. В Парижи стала ся сими днями чудачна істория. Перед історичним музеєм в середу тамтого тиждня рано, коли его мали отвирати, ходив то сюди то туди якийсь дуже задуманий чоловік з досить великим пакунком під пахою. Ледви що отворено браму, як той чоловік вбіг до середини, і заким ще хтось міг его сперти, зайшов до салї, де знаходять ся памятки по Наполеонї І. Під ту пору не було в сали нікого. Чоловік той розвинув тодї пакунок, який приніс був з собою і виймив з него досить добре наслїдувану наполеоньску одїж: сїрий сурдут, малий капелюх і шпаду. Він убрав чим скорше на себе сурдут, насадив на голову капелюх, привязав собі шпаду і як довгий поклав ся на ліжко Наполеона, замкнув очи і задрімав. Не довго тревало, як дозорець музея привів до салї якісь дві дами, Анґлїйки і показуючи їм салю, сказав: „А се Наполеонова комната". Заінтересована Анґлїйка сказала на то: Ах, навіть і ляльку поклали в его постіль! Дозорець і собі глянув на ліжко та мало аж не зімлїв зі страху, коли побачив дїйстно якусь мов би живу ляльку на ліжку. Але й зараз стямив ся, приступив до ляльки і доторкнув ся еї рукою. Лялька на то так воркнула, як пес, коли хоче кого вкусити, а перепуджені Анґлїйки втекли чим скорше із салї. Остаточно дозорець не видів иншої ради як лиш вхопити ляльку з цілої сили, арештувати еї і відставити на поліцию. Аж тут все вияснило ся. Арештований сказав, що він Наполеон IV. — Я був — так розповідав він комісареви поліциї — в битві під Седаном а по битві я заснув і тепер пробудив ся і хочу заняти становище, яке менї належить ся. Комісар побачив, що має дїло з божевільним і успокоїв его, та сказав, що сейчас каже відвезти его до его палати. — Ну, то добре — сказав на то божевільний — лиш щоби мене не завезли на остров Ельбу. — За хвильку відставили его до дому божевільних.

— Крадежі. З Монахова в Баварії доносять: Минувшої ночи украдено з королївскої монетарні около 130.000 марок сьвіжо вибитих золотих монет по 10 марок в однїй штуцї зі знаком D 1906. Гроші тотї важили 50 кільо. Побіч будинку монетарного перепливає мурованим каналом потік, котрий задля очищеня русла спущено. Отже тим каналом дістали ся злодії до монетарнї, виважили зелїзні двері і забрали гроші. — Ну, красти гроші, то ще понятно; але що зробили злодії з тими старими гарматами, які недавно тому украли в Петропавловскій кріпости в Петербурзї? Для характеристики росийских злодіїв треба тут додати, що начальник маґазину не знав о тій крадежи нїчого, аж поліция случайно знайшла три вкрадені пушки. Тодї також показало ся, що бракує ще 2 пушки.

Телєґрами.

Відень 22 вересня. „Wien. Ztg." оголосила санкціонований закон краєвий в справі затягненя краєм позички в сумі 7 мілїонів корон і 6,150.000 корон на реґуляцию карпатских рік і реґуляцию рік каналових та утвореня відповідного фонду.

Відень 22 вересня. Наради в мінїстерстві торговлї з представителями кругів промислових і торговельних в справі підвисшеня оплат почтових, телеґрафічних і телефонїчних закінчили ся вчера. Основу нарад творив оголошений почтовим зарядом в червни проект зміни належитостий. Часописи донесли були, мов би то правительство наміряло завести всї предкладані в тім проекті зміни. Донесене то не відповідає фактам, бо аж по вислуханю мнїня корпораций промислових наступить остаточне розслїджене справи і рішене правительства.

Тифліс 22 вересня. При ревізиї в однім з помешкань знайдено коробку з материялами друкарскими. В хвили, коли тоту коробку рушили, настав вибух, від котрого згинули два інспектори поліциї і асистент комісаря поліциї а кількох инших урядників, одного вояка і одного офіцира покалїчило. Поміст в помешканю запав ся і убив на найнизшім поверсї

— Міллї, Міллї — прошу вас, дайте менї револьвер — шептав він.

— Хочете відповідати, капітане Босворт? — спитав голос знадвору. — Дївчина мусить затонути з кораблем. Ми вже всьо обміркували, нїхто не може сховати мідн, лише ми. Коли не пристанете до нас, пішлемо вас разом з дївчиною до сто чортів!

— Прошу вас, Міллї, дайте менї револьвер — сказав капітан.

Однак она вложила свою руку в его долоню і вистрілила крізь двері.

Скажений крик роздав ся з надвору.

— Коли то ваша відповідь, прокляті, так чорти вас зараз возьмуть!

Обоє стали наслухувати, дївчина готова до вистрілу; але замість шелесту за дверми почули нараз стукіт під помостом. В приступі судорогів капітан мало не роздавив руки дївчини, що держав в своїй долони.

— Псують машину! — скрикнув.

Відтак дав дївчинї пачку з патронами; она наладувала револьвер і підійшла легко до дверий, щоби наслухувати.

Капітан числив на пальцях, говорячи тихо до себе.

— Я обчисляю, — сказав, коли дївчина вернула — де ми тепер находимось. — Втїкайте звідси, міс Мільдред; свому батькови можете сказати, що корабель затонув на лінії Геммонд-Бей і Ґранд-Манїтулін Ісляид. Я думаю, що корабель до 15 вузлів піде на дно.

В одну мить дївчина була при его боцї.

— А ви, Джім... ви... ви...

Капітан підніс руку до своєї голови.

— Я згорю! — прошептав він. — Се мене не диває, міс Міллї.

Він поволи захитав ся і упав.

Дївчина скричала болїстно і вхопила его в рамена.

— О, Боже, Джім... Джім... найдорощий...

Поцїлувала его мертвецке лице, але капітан вже того не чув. Найнїжнїйшими словами благала его, щоби промовив.

— Я люблю тебе, Джім... люблю тебе... — повтарляла безнастанно — люблю тебе... люблю тебе дуже...

Капітан поволи прочуняв і еї солодкі слова гомонїли як у снї. Студена вода, якою зливав хтось єму голову, привела его до сьвідомости.

— Вже лекше вам, Джім? — почув він питаючий голос.

Мусів ужити всего з'усиля, щоби зрозуміти ясно, о що она его питала.

— Менї трохи лїпше, міс Мільред — здаєсь, що я спав!

Він підвів ся і вдихнув воздух... був горячий і душив его. Нараз почув виразно якийсь тріск... Почав знова млїти, і дївчина его підперла.

— Міллї! — ледви прошептав немічними губами.

— То корабель, Джім — сказала дївчина спокійним, ясним голосом. — Они підпалили его і покинули. Ми одинокі на кораблі.

Она відгорнула єму волосе з лиця і схилилась над ним, немов хотячи его поцїлувати, але рівночасно здержалась і глядїла з лагідною усьмішкою в его лице, позбавлене зору.

— Я хотїла вас вивести — сказала — але годї.

Уживши всеї сили, капітан підвів ся. Єму було лекше, лише очи пекли страшенно.

— Не хочете мене покинути, так...

— Нї, Джім.

Поволи, спертий о дївчину, пішов Джім до дверий каюти, отворив їх і струя горячого воздуха та дим бухнули до середини. Він наслухував.

— Корабель горить глубоко на долинї — сказав — і я думаю, що небезпека ще не дуже велика — говорив навмисне неправду.

(Конець буде).

якусь дитину а матір зранив. В тім помешканю знайдено крім того дві ненаповнені бомби. Арештовано двох мужчин і дві женщини. Той, що наймив був помешкане, втік.

Варшава 22 вересня. Оногди в однім домі при ул. Вроня зроблено ревізию у всіх помешканях і арештовано звиш 30 осіб.

Петербург 22 вересня. В Кронштадті арештовано 14 членів місцевої орґанізациї військової партиї социялістичних революционістів. Они проживали тут за фальшивими паспортами. Знайдено обширну переписку партиї.

Петербург 22 вересня. Оногди доконано тут численних арештовань. Між иншими підчас ревізиї в помешканю Ольги Петровної знайдено важну кореспонденцию, викриваючу сїт орґанізациї боєвої.

Льондон 22 вересня. „Times“ пише в нинїшний статиї фінансовій: „Тайна призначення міліона фунтів штерлїнґів в волотї, котрий в часї від 14 до 29 серпня закуплено на явнім торзї, вияснила ся тепер: цїла тота сума пішла до Петербурга“.

Мітава 22 вересня. Селяни тутешних сторін терплять дуже від розбишаків, котрі ширять переполох і змушують жителів лучити ся з рухом революцийним; 16 властителїв більшої посїлости, котрим загрожено смертию, узброїли ся в панцирі.

Мадрид 22 вересня. Як доносить „Heraldo“, розправа судова против виновників замаху на короля виконаного дня 31 мая с. р., розпічне ся завтра перед судом присяжних. Прокуратория вносить для Феррера кару смерти, для Накенса 9 лїт вязниці.

Вашінґтон 22 вересня. Вісти з Гавани потверджують, що спори межи кубайским правительством а повстанцями не дадуть ся мирно залагодити; хоч би делеґатам Рузвельта удало ся помирити спорячих, то мир той був би лиш хвилевий, а криза скорше чи пізнїйше буде мусїла довести до американьскої інтервенциї. Ґен. Функстон єсть в дорозї з Вашінґтону до Гавани. Арсенали роблять приготовлення і ждуть дальших приказів.

Господарство, гіґієна, виховане.

Як обрабляти рілю.

(I.) Кожда ростина господарска, щоби добре росла, розвивала ся і видавала обильні плоди, потребує добре оброблєної землї, значить ся, такої, в котрій могла би вигідно рости і знаходила потрібну для себе поживу. Оброблене землї мусить длятого бути двояке: 1. Землю треба приготовити відповідно до вигоди кождої ростини, значить ся з'орати, заволочити і т. д.; — 2. подбати о то, щоби земля мала потрібну для кождої ростини поживу, отже треба єї погноїти обірником, штучними навозами або зеленим погноєм. Відповідно до того поговоримо тут насамперед о ораню а відтак о наво́женю або гноєню рілї.

Нащо треба приораню уважати? Вже само оране збільшає урожайність землї, бо не лиш робить єї вигіднїйшою для ростин, але й причиняє ся до збільшеня в земли потрібної для ростин поживи, а господар потребує длятого лиш на то уважати, щоби на ту єго роботу виходило як найменше часу і сили. Зі взгляду на то треба єму знати: 1. Час, коли орати; — 2. як глубоко і широко орати; — 3. що таке глубока орка; — 4. кілько разів орати; — 5. якої сили треба до плуга; — 6. чи лишати поле облогом; — 7. коли і як уживати борони та валка.

Коли орати? Орати треба тодї, коли земля ані не за суха, ані не за вохка, отже коли при ораню добре кришить ся і розпадає ся, не липне ані не робить груди. На ґрунтах глинистих і глинковатих чим они тугійші, тим більше, особливо з весни треба уважати на то, щоби не орати, доки земля добре не підосхне. Коли земля за надто вохка, то трудно орати, бо плуг прилипає а відтак і скиби злипають ся; мокрої землї не можна заволочити ані виорати з неї буряни, а коли висхне, то стає або грудовата, або на ній робить ся тверда шкаралупа, котра не дає молодим ростинкам видобути ся на верх. На таких самих ґрунтах, коли они сухі, або таки зовсім не можна або дуже трудно орати, а тодї ще й треба груду розбивати, а то вимагає нераз не лиш богато труду але й видатків. На легкім пісковатім ґрунтї можна вже скорше, іменно же під зиму, орати, хоч би земля була й за вогка; але коли пісковатий ґрунт за сухий, то не добре єго орати, бо стратить ще й ту вогкість, яку ще має. Стерню або землю поросл̆у травою можна лекше приорати, коли дощ єї бодай трохи змочить. Так само лекше обробити по дощи грудисте поле.

Як глубоко і широко орати? Оре ся на 9 до 10 центиметрів глубоко і то називає ся плитке оранє; на 10 до 15 центим. глубоко називає ся мілке оранє; звичайне оранє сягає на 15 до 18 центим. глубоко; на 18 до 20 центим. глубоко називаєсь глубоким а від 20 до 50 центим. дуже глубоким оранєм. До дуже глубокого ораня уживає ся вже окремих до того плугів. Господар повинен отже знати, коли якого ужити ораня. Коли розходить ся о то, щоби приорати обірник або стерню і останки кориня, то треба орати плитко або мілко; коли розходить ся о приоране довгої стерні або мерви на тугім ґрунтї, то оре ся навіть глубоко. Насїнє приорює ся мілко, щоби могло добре скільчити ся. Під ростини, що пускають кориє глубоко, як: конюшина, ростини стручкові і т п. треба глубоко орати. Озиме збіже треба сїяти на рілї, що була глубоко з'орана. Взагалї треба на пісковатих ґрунтах глубше орати як на глинистих. — З глубиною стоїть в звязи і ширина ораня. Коли оре ся на 10 центиметрів глубоко, то треба робити скибу на 14 широку; при глубинї 15 центиметрів скиба 21 центим. широка, при 18 центим. глуб. 25 шир. Коли розходить ся о нищене бурянів, о приоране стерні або насїня, то можна скибу пускати й два рази так широку, як она глубока.

Перші початки роботи в городї.

(IV.) В доповненю до попередного, що було сказано о риґольованю, мусимо тут додати, що при перекопаню всіх куснів до послїдної ями, яка лишає ся, звозить ся землю викопану з першої ями. Биттнер в своїм знаменитім дїлї „Gartenbuch für Anfänger“ радить не риґольовати зараз глубоко. Коли підемо — каже він — лиш десять центиметрів глубше, як було доси в звичаю, то вже зискаємо богато. Будемо мати користи з риґольованя а не засиплемо нашої доброї землї. В той спосіб дійдемо скорше до глубшої управної верстви.

Найпотрібнїйші знаряди городничі. До найпотрібнїйших знарядів городничих належать: Рискаль (зелїзний, не деревляний, закований зелїзом); найлїпший був би т. зв. піонірский, широкий на кінци а не кругляво кінчастий; тамтой бере всю землю раз коло разу, а сей лишає в споді кусні землї межи двома закопами. — Шнур довгий на 20 до 30 метрів; щоби борзо не знищив ся, треба намочити єго в льняним олїю. Шнур той привязує ся до двох коликів, довгих на 30 до 40 центим., на котрі навиває ся. — Граблї, лекші деревляні або тяжкі зелїзні. На держаку від граблїв можна зробити собі міру на ширину грядок: відміряти 1 м. і 20 центим. і зробити карб а від того карбу відміряти ще 30 центим. на ширину стежок між грядками і знов зазначити карбом. — Кіш з двома ушками до ношеня землї і т. п. — Довбня до убиваня стежок; можна єї зробити собі з дубового або букового кругляка, довгого на 1 м. в той спосіб, що грубший конець обрізує ся рівно пилкою а в горішнім тоншім проверчує ся діру і вбиває ся колик, вистаючий з обох боків на стілько, щоби єго можна вигідно вхопити руками і так підносити довбню. На перший початок вистане сих знарядів; пізнїйше треба буде постарати о инші, як н. пр. о коновочку до підливаня, мотику і т. д.

Плодозмінне господарство в городї. Вже попереду сказали ми, що малий городець вистане подїлити на дві части. Але в більшім городї чи то для власного ужитку чи ще більше на продаж городовини треба конче завести плодозмінне господарство. Ріжнородна городовина витягає із землї значну скількість поживи, отже як би ми садили одну і тоту саму городовину заедно на однім місци, то она витягнула би поживу із землї так, що вже нова в другім або третім роцї не мала би чим живити ся і була би дуже нужденна. Виходить з того, що не можна одні і тоті самі ростини садити на однім місци, лиш треба відповідно міняти і садити оно одних ростинах, другі инші. То називає ся плодозміном. В тій цїли дїлимо город на 4 части або кватири. Першу кватиру гноїмо що року і садимо на ній ростини, що потребують рости кілька лїт. Кожду із слїдуючих трох кватир гноїмо лиш раз на три роки. В першім роцї садимо на погноєній такі ростини, котрі найбільше потребують погною, отже: капусту, селеру і т. п. В другім роцї вже не гноїмо сеї кватири, лиш другу і знов на тій другій садимо такі ростини, котрі найбільше потребують погною, а на першій садимо вже такі, котрі менше потребують погною, як морква, петрушка, цибуля іт.п. Наконець в третім роцї гноїмо трету кватиру і тут садимо капусту, селеру і т. д.; на другій садимо моркву, петрушку і т. п. а наконець на першій, що була три роки тому назад погноєна, садимо такі ростини, котрі можуть це легко обійти ся без погною, як н. пр. ростини стручкові.

Про запальні хороби.

Що то єсть запалене? Коли в якій небудь части тїла, чи то зверха чи в середині до найтонших кровоносних бючок і волосоватих судинок в якімсь місци набіжить від чогось за богато крови і они занадто розширять ся, то струя крови не може в них тодї добре переплнвати, она пливе поволїйше а в наслїдок того на стїнках тих судинок осїдають тїльця кровні. Коли то стане ся десь під верхом тїла, то видимо, що таке місце зачервонїє ся сильнїйше, напухне, зробить ся горяче і коли там ще суть нерви чутя, то відчуваємо в тім місци біль. Сей хоробливий прояв на нашім тїлї називаємо запаленем. Але на тім не конець. Коли прийде таке запалене, то волосоваті судинки розширять ся занадто, стїнки їх зроблять ся тонші, зріднуть а тодї перепускають вже не лиш як звичайно саму ту тїч, що пливе з кровю і відживляє тїло, але й посочину, тоту тїч, в котрій плавають червоні тїльця, що надають крови червоної краски, а котра може стинати ся, а відтак і т. зв. безбарвні тїльця крови, котрі тепер переходять в гниль і називають ся гнильними. В той спосіб при запаленю волосоваті судинки сочать ніби тота бочка, що розїсхла ся, а то, що з них тодї витікає, називає ся височею або ексудатом. Коли кров тої височи не виссе, не забере знову, не винесе єї з тїла, то з неї або робить ся якась нова ткань, або она гниє і робить ся боляк, котрий аж треба (коли можна) прорізувати і випускати гниль з него.

Запалене приходить найчастїйше тодї, коли вколемо ся, вріжемо ся, потовчемо ся, коли щось вйїзе в наше тїло, коли попечемо ся або коли відморозимо собі тїло; але може й так бути, що до нашого тїла дістануть ся бактерії, малесенькі, голим оком не видні грибки і викличуть запалене. При запаленю буває часто горячка і она то дає знати, що там десь в серединї в нашім тїлї, де не можемо оком добачити, щось попсувало ся. При запаленю стараємо ся насамперед, о скілько го можна, усунути кров з того місця, де она набігла, отже н. пр. при потовченях прикладаємо студену воду; але коли де в серединї настане яке запалене, то вже не так легко можна порадити; треба вже помочи лікаря, щоби він вишукав, де тото запалене і порадив, що на него робити. В таких случаях треба передовсїм височ зробити нешкідливою і не допустити до того, щоби з неї зробила ся гниль, котру відтак треба би аж штучно випускати. Найлїпшим средством до скорого усуненя височи то теплота, теплі оклади, відповідне уложене тїла і повний спокій а недужий мусить живити ся відповідно до стану запаленя і степеня горячки.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

З друкарнї В. Ловиньского, під зарядом І. Недоцада. — (Телефона ч. 527).